

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen mandag, tirsdag og fredag 9.30—3. Torsdag 9.30—7. Lørdag 9.30—1. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHOLD: 3. søndag i faste. — Kristenom og krig. — Religionsforfølgelsene i Polen. — «Ora et Labora». — Herhjemme.

## 3. søndag i fasten.

Luk. II, 14—28.

«Salige er de som hører Guds ord og bevarer det» — stod det i gull på min barndoms prekestol. Ja, hvordan skulde vi ellers finne veien i verdens mørke og i menneskehertets kronglete ganger? Og hvilken lære gir ordet oss ikke idag for vårt religiøse liv og særlig inngående om en av dets største farer! Vi er vant med å betrakte det fine, tomme hus som noe vakkert, verdt å flytte inn i — rengjøring er jo da alltid av det gode, ikke sant?

Jo til visse, sier Herren — men det er dere ikke alene om å vite. Djevelen vet like så god beskjed og benytter sig energisk av sin viten om «vakuum» og «det negative» til å falle dere i ryggen om dere ikke, belært av det saliggjørende ord, er årvåkne.

Mange av oss har til sitt forderv ment at kristendommen var noe *negativt*: å bli rensset og tom for syndens sterke men giftige livsinnhold. Ved vår konversjon fikk vi tåpelige og tåkede ideer drevet ut, fikk vår sykdom i sjelen lægt, fikk rensset oss i botens sakrament — og alt det som ikke kunne forlikes med Gud og hans Kirke ble ryddet bort som ubrukelig bohabe. Hvorpå vi trodde at alt var godt.

Ved skriftemålet fikk også synderen som er vokset op i Guds Kirke gjort rent bord, smuss og ødelagt innbo kom ut av hans sjels hus som blev deilig fint og utluftet — og han mente at alt var såre godt.

Og så — ja, så har en og hver erfart at så blev det ikke alene like så galt igjen men enda meget verre — var det før én demon blev det nu et helt pandemonium, som huserte syv foll verre enn før.

Derav tvil og fortvilelse, kan hende angst til døden, kan hende fullstendig selvopgivning.

Guds ord idag — salig hver den som hører det! — lærer oss at et *vakuum* har en særlig tiltrekningskraft for djevel og demon. Ganske særlig et vakuum som er fint og rent og rensset, for han hater alt som er *rent*. Og lærer oss at et *tomt* hus er vergeløst når djevelen vender tilbake med syv kamerater verre enn han selv.

Den som full av nytelse slå sig til ro i sin renhet må lære at *kristenliv* ikke er en nytelse — enn ikke den nytelse i *Gud*: å vite sig ren — men en *energi*, en *opfylling med Gud*.

Når Gud på vår angrende bønn renser med sin absolusjon er det bare for å få anledning til å fylle oss med sin kjærlighets fylde. Når Vårherre skjenker oss botens sakrament til sjelens tvette er det bare for å berede oss, så han kan skjenke oss sitt altersakrament til opfyllelse av sjelens rene vakuum. Gud er aldri negativ men alltid *positiv*. En sjel kan aldri være i *hvile*, den må alltid være i *energi* — tomhet tiltrekker djevleskap.

Er da noen grepet av fortvilelse over dette, eller merker noen at hans sjel bare har sin tomme renhet, da må det hete: med en gang og ofte, men fremfor alt: regelmessig til altret! *Der* er, når messen følges rettelig etter Kirkens bok, en fylde av *ideer*, til erstatning for dem rensningen jog bort og til motvekt mot tomhet. *Der* er kjærlighet å fylle i det hjerte som måtte lutres for uverdigg kjærlighet og som nu er et vakuum av sugende lengsel etter å elske.

Og *der* er det nok av energisk *beskjeftigelse* med Gud og det som Guds er: tilbedelse, takksigelse, soning, forbønn . . . . . til gjengjeld for det som før optok oss og som da det forsvant etterlot tomhet.

Ja, «av hans fylde har vi mottatt nåde over nåde!»

**Peter Schindler.**

## Krig og kristendom.

Foredrag holdt i Arendal av sogneprest

H. Kielland Bergwitz, med utgangspunkt i

H. D. T. Kiærulff: «Kors og kanoner.»

Det er et alvorlig spørsmål vi skal ta op til overveielse her i aften og et aktuelt spørsmål, dessverre. Når som helst kan vi jo risikere at dette spørsmålet ikke bare blir et teoretisk spørsmål. Nei, situasjonen kan lett utvikle sig dit hen at mange av oss må spørre oss selv: «Kan du for din samvittighets skyld, som kristent menneske, gå i krig — i denne krig — for å verge landet med våpen i hånd — med fryktelige og drepende våpen mot en fremstormende fiendehær?» Meget avhenger av hvilket svar du gir dig på dette spørsmålet, landets sikkerhet, din egen evige skjebne.

Mange står tvilende. Mange mener at det er uforenlig med kristendommens bud å gå i krig. Noen nekter enhver militærtjeneste. Men langt flere er det som nok går ut, men med tvil i sin sjel! «Du skal ikke slå ihjel» står det jo. Men på den annen side: Kan jeg la døren stå åpen for fiendlige hærer som vil underkue mitt land, ødelegge mitt hjem og kanskje øve vold mot min hustru og mine barn — og som vil trampe under føtter alt det jeg selv og fedrene før mig holdt hellig og stort? Skal jeg bli hjemme mens de andre kjemper i mit sted?

**Tar man skriftens ord for sig**

skulle det ved første øiekast synes å være temmelig klart hvad en kristen skal mene om krigen.

«Du skal ikke slå ihjel», lyder jo Guds femte bud. Og Kristus sier: «Enhver som griper til sverd skal omkomme ved sverd» (Math. 26) og likedan: «Jeg sier dere — de skal ikke gjøre motstand mot det onde, men når en slår dig på det høire kinn så snu det andre også til ham» (Math. 5). Og Paulus sier: «Gjengjeld ikke ondt med ondt, hevndere ikke, men gi vreden rom.» (Rom. 12).

Med andre ord: Skal vi forstå Skriftens ord: «Du skal ikke slå ihjel» og «du skal vende det andre kinnet til», derhen at vi overhodet ikke har lov til å verge vårt land, ikke må prøve å være med på å stanse en fiende som vil opheve rettstilstanden i landet og legge våre hjem og vår gamle kultur øde?

**For å få svar på dette spørsmål**

skal vi først kaste et blikk tilbake i tiden og historien for å bringe på det rene hvordan de kristne ned gjennom tiden har oppfattet Guds ord i denne så viktige sak.

Først legger vi merke til at evangeliene nok antyder at Kristus selv slett ikke fordømte krigerhåndverket — iallfall ikke sånn uten videre. Det er høist sannsynlig at den kongens mann som står omtalt i Joh. 4, 46 og hvis sønn Frelseren helbredet var offiser i den romerske besetningsstyrke i Palestina.

Det er lite sannsynlig at Kristus vilde ha helbredet hans sønn dersom Han anså ham for en stor synder — nettopp i kraft av hans soldatertjeneste. Legger vi så merke til hvad Paulus sier i Romerbrevets 13. kapitel, hvor han taler om den lydighet vi skylder øvrigheten, en øvrighet «som ikke bærer sitt sverd forgjeves» som det står — så forstår vi at noen almindelig dom over et helt samfunds rett til å verge sig og gi sine undersåtter våpen i hånd for å utføre dette — inneholder Skriften ikke.

Skriften legger jo også den ene av røverne på korset disse ord i munnen: — «vi får hvad vi har fortjent.» Dermed antydes enn tydeligere et samfunds og en stats rett til under gitte omstendigheter ved sin øvrighet og dens utførende tjenere å berøve samfundsfarlige elementer selve livet.

Følger vi utviklingen videre ser vi at heller ikke de første kristne oppfattet krigsgjerningen som absolutt stridende mot kristendommens bud. Mange av de nyomvendte var militær og det fremgår ingen steder at de måtte forlate sin stilling.

**Så fristende det enn måtte være,**

vilde det innenfor dette foredrags ramme føre alt for langt å gjennomgå hele historien og utviklingen og den kristne kirkes stilling til krigen ned gjennom

tidene. Nok får det være å konstatere at selv om krig alltid blev ansett for et stort onde, var det ikke derfor selvsagt at enhver krig var forkastelig, eller at enhver som tok del i krigen gjorde noe som var direkte i strid med kristendommens bud. I de første hundre år etter Kristus, mens kristendommen litt etter litt gjennemsyret hele romerriket — og bare det — var det liten anledning til å reflektere over spørsmålet. Det var temmelig fredelige tilstander som stort sett hersket i hele riket.

Først den store hellige kirkefar Augustin, som døde i året 430 (det kan være av interesse i denne forbindelse å nevne at han er den av de gamle kirkefedre Luther i særlig grad tok til inntekt for sig og sine meninger) tok spørsmålet om krigen og kristnes stilling til krigen op til overveielse.

Historisk er Augustin plassert midt oppe i en tid da han hadde den aller beste leilighet til å vite beskjed om hvilke ulykker krigene fører med sig. Han opplevde i den første tid av folkevandringen at Rom blev erobret av barbarene, og han hadde i sin bispeby Hippo vandalenes ødeleggelseskrieger på nært hold. Hans tanker om krig og moral er ikke blitt til i fredelig verdensfjernhet, men som nær iakttagere av krieger som skulde innlede en ny historisk tidsalder. Atskillige steder i sine skrifter kommer han inn på krigens problem og de spørsmål han uttaler sig om minner påfallende nettop om våre dagers egne krigsproblemer. I et brev besvarer han pasifistisk angrep på Israels krieger som fyller en så stor del av Det gamle Testament. Han nekter her at alle krieger nødvendigvis må være å fordømme. Senere, i kommentar til Det gamle Testaments bøker forsvarer og forklarer han til og med Isralittenes felttog. En annen gang er det angrep fra «militaristisk» side han må ta stilling til. En hedensk embedsmann har bebreidet en kristen tribun at kristendommen gjør sine tilhengere udyktig til borgelig gjerning, spesielt til å tjene samfundet som soldater. Han svarer i denne forbindelse at kristendommen ikke betrakter soldatenes kall som syndig.

#### Kristendommen vet nok at soldaten,

som de fleste mennesker, synder og den dadler det. Men det er hans synd og ikke hans soldatertjeneste som er forkastelig. Ikke militia, men malitia, som han sier, ikke militærtjenesten, men ondskapen. Men det er i sær i sin bok «de civitate Dei» — om «Guds stat» som blev skrevet i årene 413—23 under inntrykket av Romas ødeleggelse at Augustin gir en klar og sammenhengende lære om krigens problem. Og dette verk bygger han såvel på åpenbaringen

i Guds ord, som på en sund filosofisk tenkning. Det er dette verk som har tjent som rettesnor for den kristne kirke i alle århundre siden.

Augustins syn på krigen er da at den er et meget stort onde. Det største sociale onde er den alvorlige forstyrrelse av fredens orden i et land eller landene sig imellem. Kan freden ikke bringes tilbake ved andre midler må man gripe til krigen, det minste av de to onder man har å velge mellem. Han uttrykker det slik, at hvis freden kan gjenoprettes *uten* våpen er det best, bedre enn å gå til krig. Men under alle omstendigheter er det gitt at freden må og skal sikres. —

#### Dette Augustins syn på krigen

er senere blitt det ledende prinsipp innenfor den kristne kirke. Etter det kan ikke en kristen betingelsesløst avvise enhver krig. Til de ytterliggående fredsvenner, som gjør dette kan vi svare, at vel er de krigsmotstandere, men ikke fredsvenner som Augustin. For ham og for oss er freden, d.v.s. alle samfundskreftenes rette anvendelse og samarbeid, så stort et gode at «krigen for fred» virkelig kan bli en nødvendig rettferdshandling. For dem er krigen så stort et onde at selv freden må ofres hvis den ikke kan oprettholdes eller fremskaffes uten krig. Tross dette prinsipp betrakter allikevel — det er jo selvsagt — den Augustinske opfatning krigen som en så grusom ulykke at den trekker meget snevre grenser for bruk av våpen. Særlig skal vi merke oss at Augustin krever ubønnhørlig at *enhver tenkelig fredelig utvei til løsning av konfliktene må først være forsøkt og ha vist sig forgjeves.*

De århundrer som fulgte bygget som nevnt på Augustins prinsipper. Selvsagt var det mange, svært mange som slett ikke brød sig om de almindelige kristne prinsipper. Dengang, som nå i våre dager, er det vel oftere de hensynløse og maktbegjærlige som styrer landenes skjebne. Og krigen er alltid helst kommet i stand av syndige og forkastelige motiver. Men hvergang en volds mann overfalt visste i det minste en kristen fyrste, i hvis landområde freden hersket og kreftene samvirket i harmoni, at han hadde rett til med våpen i hånd å verne om disse goder for sig og sitt folk.

Først en annen åndens stormann i kirken, en av alle tiders største tenkere, filosofen og teologen Thomas fra Aquino, som levet over åtte århundrer etter Augustin (han døde i 1271) beskjef-tiger sig utførlig med krigens problem. Også han levet, som Augustin, i en krigersk tid. — Selv en

åndens mann, (han var dominikanermunk) var han kommet fra en gammel adelig soldaterslekt. Gjennatt ganger raste krigen i hans nærmeste omgivelser. Heller ikke han inntar sitt standpunkt uvitende om krigens vesen. Han bygger videre på Augustins almindelige anerkjente prinsipper. Men ut fra de middelalderlige samfunnsforhold opstiller han disse tre absolutte betingelser for at en krig kan være berettiget:

- 1) Bare *fyrsten* kan erklære krig.
- 2) Krigen må ha en bevislig rettferdig årsak.
- 3) Den krigførende skal ha et rent motiv.

Det første punkt forutsetter altså at bare den øverste myndighet i et land kan begynne krig. En lendermann, en del av folket eller landet, en stand eller klasse, kan det ikke. Det annet punkt understreker at krigsårsak kan bare være en eneste: nemlig at retten er blitt krenket og den herskende fred brudt. Hvis man altså med ordet *angriper* forstår den som har krenket en soleklar rett, er all lovlig krig forsvarskrig. Til slutt: forsvarskrigen må bare tilsi og gjenoprette den forstyrrede ordenens tilstand og den krigførende må ikke benytte sig av den begåtte urett til å opnå noe han ikke har krav på. Den beseirede angriper og fredsforstyrrer må hindres i å fornye sitt overgrep, men hans rettigheter må derfor ikke tres for nær.

#### Også andre sekundære prinsipper

finder vi i Thomas' skrifter. Men det vilde gå for langt å ta alt med. Bare skal jeg nevne at han sterkt fremhever den krigførendes plikt til å undgå å tilføie unødige lidelser, særlig hos den vergeløse befolkning. Dessuten må den som tenker å gå til en rettferdig krig også ha gode grunner til å mene at retten også virkelig ved en slik krig kan og vil seire.

Disse kristne prinsipper for krigen vant selvsagt ikke *absolutt* gehør hos «denne verdens fyrster». Men siden kirken virkelig representerte en åndsmakt av dimensjoner i datiden, kan det ikke herske minste tvil om, at maktsyke fyrster på mange vis blev hemmet og dempet i sin krigslyst, og at de kristne fyrster virkelig søkte å styre sitt land og sitt folk i overensstemmelse med de kristne bud og krav. At høimiddelalderen på mange måter er preget av de kristne retts- og fredsprinsippers gjennombrudd i vesterlandene, vil neppe noen objektiv historieforsker nekte.

(Sverre, Håkon Håkonsson, Magnus Lagabøter og Håkon V.)

#### Reformasjonstidens voldsomme diskusjoner

og den splittelse og opstyking av kristenheten som var følgen, betød en sterk svekkelse av den kristne fredstanken. At tiden etter reformasjonen til langt inn i våre egne dager er et meget mørkt kapittel, vil alle som kjenner historien vedgå. Kanskje skal en mere uhildet efterslekt bli den som i sin historiskrivning også her i landet påviser hvilken spire til ufred reformatorene sådde da de tok den høieste religiøse og moralske autoritet bort fra den universelle verdenskirkes overhode, og la den i eneveldige landsfyrsters hender. Det vil være innlysende for enhver at et prinsipp som dette: «Cuius regio ejus et religio» — landsfyrstens religion skal også være folkets — som blev hevdet og fulgt i mange land, kom til å bli en ufredsspire av rang. — Mens religionen tidligere manet til fred i en universell kristen ånd, ble den nå påskudd til noen av de blodigste og mest ødeleggende kriger verden har sett. Nok er det å nevne, at

#### under menneskeslektens hittil største skjennelsesperiode

— de 4 års verdenskrig — arbeidet Kirken, representert ved sitt overhode, Paven, utrettelig for fredens sak og for å lindre nøden blandt krigens uskyldige ofre. Hadde man i 1917 villet høre på Benedikt XV da han fremla sitt forslag til rettferdig fred, vilde sikkert meget av det som ved forrige fredsslutning sådde nytt hat og ny misnøie og la spiren til den krigen vi nå oplever, være undgått. Og i årene etter krigen arbeidet Pius XI, ennskjønt av overlegne verdslige makter utelukket fra Folkeforbundet, det nyeste forsøk på å bygge menneskeheten et Babels-tårn med adgang til et nytt fredens himmerike på jorden, allikevel utrettelig, tro mot sitt valgspråk: «Pax Christi in regno Christi» — Kristi fred i Kristi rike — for fredens sak. Han manet, ikke bare til våpnenes avrustning, det betyr jo så lite, men til en *moralisk* avrustning, d.v.s. sinnes fredeliggjøring, forståelse mellom folkene og den respekt for moral, rett og det gitte ord, som skal bære folkeretten. Kirkens og pavens stilling er klar.

#### Til tross for dette

har Kirken allikevel ikke kunnet uttale: Enhver krig er forkastelig, enhver krig er synd! Men som vi har forstått, gjennom hele sin snart to tusen årige eksistens har Kirken holdt fast ved rettstanken og nestekjærligheten.

For å besvare spørsmålet om krig og fred i våre

dager, trådte en kirkelig kommisjon, bestående av 8 lærde og samvittighetsfulle teologer fra forskjellige l nd sammen i Freiburg i Sveits i 1931. Denne kommisjon uttalte til slutt:

«Så lenge enhver juridisk bindende organisasjon av et nasjonenes samfund savnes, var det naturlig, at en krig, erklært av suveren stat, under visse omstendigheter kunde være berettiget.

### Men i våre dager er statene

i en slik avhengighet av hverandre, og de internasjonale juridiske institusjoner (r d og domstoler) utviklet så heldig at det nå er et stort spørsmål, om en krig under visse omstendigheter ennå kan finnes berettiget. Der finnes to opfatninger av en stats suverenitet, den gamle kristne og den nyere absolutistiske. For den siste er en stat selv den eneste dommer over om dens rettigheter er krenkende. En stat er bare bundet av de forpliktelser, den fritt har inngått. Men for den kristne opfatning består suvereniteten bare i evnen til fritt   velge de best egnede midler til det heles vel. Statene er bunde av moralloven. Deres suverenitet gir den bare rett til   velge de beste midler til   verne en rett de ikke selv har skapt. Det viktigste arbeid for freden er da   skaffe den kristne opfatning av statsmakten til seir igjen. Bare den gjør det mulig   opbygge en internasjonal orden, som ikke omstøtes av den første og beste stat, som trekker sig bort fra folkenes forsamling og annullerer sine underskrifter.

### For den kristne opfatning

er en angrepskrig totalt utelukket; for selv om det internasjonale samfund ikke besitter den autoritet det burde eie, er det allikevel så grunnfestet gjennom politiske og juridiske midler til fredens bevarelse, at ingen stat kan ha rett til   erklære krig uten først   ha tatt sin tilflukt til de juridiske institusjoner.

Dessuten er den moderne krig på grunn av sin teknikk av en sådan grusomhet for både soldater og civilbefolkning, at den ikke lengere kan regnes for et middel der står i passende forhold til sitt mål. En moderne krigs tillatelse strander på, at den *ikke* føres skånsomt, — og det var et av Kirkens stadige forlangender til den berettigede krig.

En forsvarskrig er nødverge, og nødvergeretten er en rett der er gitt vår natur. Den kan Kirken ikke avskaffe. Men dette nødverge dekker ikke den såkalte «n dtilstand», d.v.s. at en stat ser sig «nødt» til   føre krig for   virkeliggjøre sine nasjonale mål eller forsvare sine vitale interesser .

### En virkelig n dvergekrig

gir ingen rett til straffeaksjon overfor angriperen. Den må bare tjene til gjenoprettelse av det lovlige forhold mellom angriper og offer. Krigen ophever ikke dette forhold, således at man ved freden kan skape helt nye rettstilstander.

Det er ikke forkastelig   holde sig i et visst beredskap til   avverge eventuelle angrep — men den såkalte «v bnede fred» er ikke dermed tillatt. Statenes sikkerhet skal mere bero på rettslige overenskomster enn på rustninger.

Herav følger så statenes plikt til   utvikle og fremme de politiske, juridiske og økonomiske institusjoner, som tjener til   sikre freden mellom folkene, og til i stridsspørsmål   søke internasjonal voldgift og nøiaktig   følge dennes avgjørelser.

Herav følger etter den *enkelte borgers* plikt til   arbeide med på de internasjonale institusjoners utvikling og styrkelse, til   bidra til en sannferdig og fordomsfri forståelse av andre nasjoner og deres historie, samt til   motarbeide de ukristelige ideer om statenes uinnskrenkede suverenitet over individet, religion, moral og rett og om visse folks og rasers kallelse til   herske over andre.»

Dette resum  av de katolske folkerettsl rdes fellesuttalelse av 19. oktober 1931, er som sagt det nyeste autorative utsagn om Kirke og krig i retts-tankens belysning.

### Uttalelsen bygger på Folkeforbundets eksistens.

Faller dette (og det er jo allerede i alt vesentlig skjedd,) ser enhver hvad der må endres i de l rdes dom.

Men man ser også denne katolske rettsl rdoms  rlige fredsvilje. Seirer Kirkens rettstanke, er simpelthen freden sikret. Middelalderen stod n r ved   foreta det siste skritt til   fordømme krigen, fordi man i pavemakten hadde den nødvendige rettsinstans over konger og keisere. Seirer den katolske rettstanke i nåtiden, kan dette siste skritt gjøres. Så er krigen rettsløs, fordi rettferdigheten mellom folkene er beskyttet av et folkeforbund som makter sin oppgave. Om Kirkens *vilje* i denne sak er tilstrekkelig sagt. Rettstankens seir er den gode viljes seir, og freden på jord er lovet de mennesker som har en god vilje.

Men nå til slutt:

— Hvad svar skal da gis til alle de kristne menn som i denne tid her i vårt land spør: Har jeg rett til   gå ut i krigen dersom mitt land skulde bli overfalt?

Og svaret må bli i fullt samsvar med kristendom og evangelium:

— JA, DU HAR!

Du har ikke alene rett. Det er din plikt!

Her gjelder ikke: «Du skal ikke slå ihjel.» Du vil jo ikke slå noen ihjel, ditt lands regjering heller ikke! Din vilje er ikke ond! Du *hater* ikke den fiende som truer ditt land!

Her gjelder langt mere. Gi Gud hvad Guds er og keiseren hvad keiserens er. Så sant det er så at en suveren stat har lov til å verge retten og friheten og de indre fredelige harmoniske tilstander, som hersker i folket, mot voldsmakter som utenfra vil forstyrre denne rettsorden og bringe kanskje de største ulykker over landet, så er det også sant at denne stat har rett til å vente at den enkelte borger er med på å gjøre denne rett til et virkelig effektivt vern. For hvad det i vårt land dreier sig om blir aldri noe annet enn et vern. En norsk soldat, det våger jeg å si, vil aldri bli sendt i noe som engang antydningvis kan kalles for angrepskrig. Han vil, når dødens alvor er der og kanskje hele vår 1000-årige kristne kultur trues med undergang, bli bedt om å gi sig selv — ikke i *krigens* tjeneste, men til vern for vårt lands fred. Det er ikke mer her tale om å vende det annet kinn til — ikke om i tålmod å bære en personlig urett. Det er, den plikt vi har overfor hjem og samfund og overfor alt det vi holder for sant og hellig her i verden, det gjelder. Dette er ikke til å komme utenom.

Du skal ikke slå ihjel. Nei, vel. Men si mig en gang: Husker du den tragiske affære for noen år siden da en ung man plutselig blev sinnssyk og fór omkring med skytevåpen, drepte sin far, en lensmann og flere andre. En annen lensmann skjøt ham. Annet var ikk å gjøre. Visst var det tragisk. Gjorde lensmannen galt mener du? Du våger ikke å si det. Heller ikke jeg våger det.

Eller da en bande ramp, ungtkommunister av verste sort, for noen år siden vilde storme et hus for å gjøre jeg vet ikke hvad, med en ung pike som de, til og med helt grunnløst, beskyldte for å være streikebryter. Helt avsides lå huset. Faren skjøt den ene i maven og stanset dermed de andre. Gjorde han galt? Jeg våger ikke å si det. Hva vilde du gjort i hans sted?

— De mennesker som går i krigen blir ødelagt for hele livet, sier noen. De kan aldri glemme at de har drept andre. De får ikke fred mere.

Jeg tror det gjerne. Heller ikke lensmannen eller faren som skjøt glemmer vel disse tragiske begivenheter. Meget annet ondt møter oss ellers i livet også som aldri blir slettet ut av vårt sinn. Lykkelig den for hvem livet ter sig bare i solskinn. Og lykkelige

er vi alle dersom den gode Gud vil bevare freden for vårt land. Annet ønsker vi jo ikke. Men når faren er der og vi kalles til vakt om vårt lands frihet og umistelige nasjonale og menneskelige verdier er det da sentimentale grunner eller er det pliktens bud vi følger?

Enhver kristen må føle den største avsky for krigen og alle dens redsler. Og vi må vite at dommen over dem som bærer det sanne ansvar for alle krigens store lidelser vil bli tung og hård. Men når vi som nordmenn og kristne må føle stor sympati for det kjempende finske folk og dets tapre sønner, men større sympati ennå for de stakkars villedte, dårlig utrustede russiske soldater som i tusenvis omkommer i de snedekte ødemarker, rammet av forsvarernes kuler eller frosset til døde, da går *ikke* vår harme mot dem som kjemper, men mot dem som i barbarisk kynisme setter slike redsler i scene. Og vi erkjenner: Krigens gru og redsler ophører aldri hvis den kristne lar barbarismen råde. Vel er det med åndens våpen og med evangeliets ord at vi skal prøve å vinne en ond og syndig verden for Kristus. Freden verner vi om — med alle den kristne civilisasjons fredelige midler. Men hvis gudløshetens barbari kommer, ledet av sin blodplettede og kyniske despot, da skal det finne oss rede.

Da skal han lære at det norske folk, det kristne norske folk, har forstått sannheten i disse ord:

«Kjemp for alt hvad du har kjært,  
dø om så det gjelder.  
Da er livet ei så svært,  
døden ikke heller.»

## Religionsforfølgelsene i Polen.

*Følgende artikkel er elskverdiggst tilstillet «St. Olav» av pavelig kabinettsskammerherre baron G. Armfelt, Sverige, som et supplement til sogneprest Høghs artikkel i St. O. nr. 2. 1940 og fordi «Polens stora katolska folk nu genomlöder ett fruktansvärdt martyrium».*

Bladet «Paris Soir» offentliggjør et intervju med Polens primas kardinal Hlond, som bekrefter alle meldingene om de tyske myndigheters religionsforfølgelser i Polen. Kardinalen beretter følgende fakta:

I erkebispedømmet Gniezno har tyskerne skutt 16 prester mens andre prester er død som følge av mishandling de har vært utsatt for i tyske tvangsarbeidsleire. Flere prester holdes innesperret i konsentrasjonsleire. I Bydgoszcz er fem prester holdt

fengslet i en stall hvor plassen var så knapp, at de ikke kunde sitte. De fikk ikke tillatelse til å gå ut selv når det gjaldt de naturlige krav og de måtte gjøre rent etter sig med hendene alene, uten kost eller andre hjelpemidler. Til å utføre dette arbeid beordret vokterne med forkjærlighet katolske prester og jødene.

De fleste katolske prester er jaget bort fra sine menigheter og sin bolig og en stor del av menighetene er derfor nu helt uten sjelesørgere. I Poznan er neppe 25 % av de katolske prester blitt igjen. Tallrike kirker, hvoriblandt den berømte katedral, er stengt. I skolene har tyskerne fjernet alle kristne symboler og forbudt all religionsundervisning. Alle religiøse bilder eller emblemer på offentlige steder er likeledes enten blitt fjernet eller ødelagt.

Men verst går det ut over de religiøse ordenssamfund. I Bydgoszcz er det innkvartert soldater i misjonsklostret, hvis kirke er blitt forvandlet til et lavtliggende fornøielseetablissement. I fransiskanerinnenenes hus i samme by trengte en avdeling av Gestapo inn, avbrøt gudstjenesten og bortførte nonnene med undtagelse av den dødssyke priorinne. Etterpå blev klostret plyndret — og man føide hån og spott til. Således kom en Gestapoagent inn til den syke og sengeliggende priorinne og kastet en hostie til henne idet han skrek: «Sluk dette her!»

I Poznan er alle katolske institusjoner oppløst og deres eiendommer beslaglagt av tyskerne. Lederne av den katolske aksjonscentral «akcja katolicka» er sendt til en konsentrasjonsleir, og lederne av den kristelige ungdomsforening er blitt skutt på torvet i byen. Alle disse forfølgelser er helt uten sidestykke i historien. Katolikker i Vest-Polen må nu skjule sig som de første kristne i katakombene. Gudstjenestene holdes i all hemmelighet i private hjem og sakramentene utdeles likeledes i all hemmelighet.

I bispedømmet Płocin har forfølgelsene så godt som ødelagt det religiøse liv — av 700 prester er neppe 50 igjen.

Kardinal Hlond sier til slutt: «Ennu en gang har det vist sig at det polske forsvar for landets grenser har vært ensbetydende med forsvar av kristendommen. Verden må forstå at Polens gjenreisning betyr kristendommens gjenreisning.»

## «Ora et Labora» 40 års jubileum.

I år er det 40 år siden den katolske ungdomsforening i Bergen, «Ora et Labora», blev stiftet. I den anledning blev det holdt en jubileumsfest, hvor-

til også de tidligere medlemmer var innbudt. På noen få nær mottok alle innbydelsen. Festen fant sted den 11. februar, og før den blev det holdt en to-dagers retrett for foreningens medlemmer. Den hellige messe blev frembåret for foreningen, og alle medlemmer deltok i felleskommunionen. Deretter var det fellesfrokost. — Da aftenandakten var forbi, samlet gjestene og medlemmene sig i festlokalet som var for anledningen meget vakkert dekorert. Fanene var ophengt og stifteren pastor Wangs billede pent pyntet.

Efterat fanesangen var sunget, ønsket formannen Yves Øgård velkommen. Han rettet en spesiell takk til fjorårets formann, Hans Huszar, for det arbeid han hadde nedlagt i foreningen alle de år han hadde virket som formann. En vakker prolog, fremsagt av Werner Schwedler, belyste foreningens valgspørsmål «Ora et Labora». Derefter minnet herr Olav Endresen i en vakker og enkel tale de medlemmer som i de senere år var vandret bort. Sognepresten holdt så festtalen, idet han opfordret medlemmene til aktivitet, og uttalte håpet om foreningens vekst og fremgang. Nå blev Olavshymnen sunget, og man gikk til et riktig festbord, hvorunder Josef-foreningens formann, herr René Joys talte om «Ora et Labora»s oldtid og middelalder, og fortalte om dens virke op gjennom årene. Spesielt nevnte han herr Bjarne Johannessen som hadde utført et meget stort arbeide for foreningen i sin tid.

Viceformannen Karl Leschly Hansen jr. leste op de telegrammer og brev som var innløpet fra inn- og utland. Fra sogneprest Alf Høgh var kommet et pent langt brev, hvori han takket for innbydelsen. Han var dessverre forhindret fra å komme, men var allikevel med i sine tanker og bønner. Pastor van der Velden hadde også sendt et brev som nærmest var rettet til de tidligere medlemmer, og gratulerte med dagen. Mgr. Snoeys hadde heller ikke glemt sine laboritter. — Videre var der en festhilsen fra søstrene:

Unge, sterke kraftige hender,  
vilje som stål, og eldhug som brenner,  
løfter en fane, ærverdig og skjønn,  
løfter i flokk med arbeid og bønn.  
Hell og velsignelse følge de unge,  
for «Ora et Labora» et hurra skal runge.

Ved desserten talte Hans Huszar om foreningen i vår egen tid, idet han gav en kort oversikt over dens virke gjennom de årene han var medlem og formann. Derefter sang man Norvegia Catholica. Etter maten var det en morsom oplesning på kav bergensk av formannen. Senere blev det fremvist en film fra Palestina. En utlodning gav gode resultater og forskjellig underholdning fikk forhøiet feststemningen. Til slutt sang man: «Vi elsker vår Kirke, den gamle.»

Festen var i alle deler vellykket. Måtte foreningen blomstre ennå i mange år, til velsignelse av medlemmene, menigheten og Kirken!

## Herhjemme —

*På grunn av plassmangel utestår en anmeldelse av Finn Halvorsens interessante men uhistoriske stykke «Den fattige fra Asissi» til neste nummer av «St. Olav».*

Oslo. St. Halvardslaget avholdt generalforsamling søndag 29. januar. Etter at formannen hadde åpnet generalforsamlingen gikk man over til dagsordenen som var årsberetning — regnskap — valg — eventuelt. Sekretæren refererte årsberetningen som blev godkjent uten merknad. Det har i årets løp vært holdt 13 styremøter hvorav 2 med St. Olavs lokalforening. Laget har avholdt 17. mai fest og har hatt en tur med medlemmene til Arnes og en tur til «Ballsletta» på Ekeberg. Derpå refererte kassereren regnskapet og styret fikk decharge. Som formann blev valgt førstefullmektig Ivar Ruyter. Til styremedlemmer blev valgt herr P. Bongart og fruene A. Olsen og Petersen, suppleanter blev fru Maurtvedt og frk. G. Olsen og som revisor frk. Seglem. Som representant i Centralstyret blev valgt førstefullmektig Ivar Ruyter. Under dagsordenens siste post kom herr Gundersens forslag om å avholde medlemssammenkomster f. eks. efter en høimesse. Det blev overlatt det nye styre å utrede spørsmålet. — Sognepresten takket til slutt det avgåtte styre for godt samarbeide og den avgåtte formann Tangstad takket igjen sognepresten, styre og St. Halvardslagets medlemmer for det gode samarbeide og den interesse de viste laget ved de forskjellige anledninger og ønsket det nye styre og laget fremgang. Han rettet også en takk til alle som har vært med og gjort at underholdningsaftenerne har vært så hyggelige: foredragsholderne, de som har oplest og de som har sunget og ikke å forglemme ynglingene, som alltid har vært trofaste mot laget. Til slutt rettet han en takk til St. Olavs lokalforenings formann herr Bruce for godt samarbeide. — Efter generalforsamlingen var det selskapielig samvær med sang av frøken Paus Knutsen, akkompagnert av frøken Sutter samt oplesning av Dahl Myhre. Både sangen, musikken og oplesningen var strålende. En velykket avslutning på et år som er gått.

K. T.

Oslo. St. Olavs lokalledd holdt søndag 18. februar en velbesøkt generalforsamling i Foreningslokalet. Ved styrebordet bemerkedes det samlede styre med undtagelse av sognepresten, mgr. Snoeys, og kassereren, frk. Randi Straith, som begge er syke. I sogneprestens sted fungerte kapellanen pastor Heiss. — Formannen hr. Erling Bruce åpnet møtet med den katolske hilsen hvorpå Olavshymnen blev avsunget. Sekretæren Wilfred Fiala oplest årsberetningen. Styret som består av sognepresten mgr. Snoeys, formann: Erling Bruce, kasserer: Randi Straith, sekretær: Wilfred Fiala, damene fru Hongslo og frk. ne Kjellerød Hansen og Rydberg samt suppleantene Else Margrethe Sten og Marcus Olafsen, hadde avholdt 7 styremøter og to fellesstyremøter med Halvardslaget — suppleantene hadde i øvrig ikke vært innkalt. Da generalforsamlingen ifjor hadde vært så sent som 25. mars og det straks var blitt nedsatt en basarkomité, bestående av representanter for samtlige foreninger innenfor St. Olavs menighet var det ikke blitt avholdt

noen familieaftner — forberedelsene til basaren samt dennes avholdelse fra 29. okt.—12. nov. og det sterke foreningsliv, som la beslag på lokalet hadde i forbindelse med krigens utbrudd og de unormale forhold denne medførte gjort at man i år hadde innskrenket festene til de to juletreffester — for voksne og for barna — som begge kunde glede sig ved stor tilslutning. Basaren innbragte kr. 2441.44 netto, hvilket beløp var blitt stilt til biskopens disposisjon. — Årsberetningen avfødte noen diskusjon, navnlig fordi man efterlyste behandlingen om navneforandring til St. Olavslaget i likhet med St. Halvardslaget. Likeledes medførte meldingen om at det ikke var avholdt familieaftner en drøftelse av foreningslivet innenfor menigheten. Regnskapet oplestes og fikk decharge og man gikk til valg av formann, da hr. Erling Bruce efter å ha båret dagenes byrde gjennom 5 år ikke ønsket gjenvalg. Med stort flertall valgtes den nuværende sekretær hr. Wilfred Fiala til formann. Da damene i det nuværende styre elskverdigst atter stilte sig til disposisjon blev de gjenvalgt med frk. Abrahamsen til suppleant — som nytt styremedlem valgtes hr. Rostad. — Under eventuelt gjenoptok man diskusjonen om navneforandringen, som blev varmt anbefalt av alle talere med St. Olavsforbundets president A. Hadland i spissen og vedtatt slik at «St. Olavs menighets lokalledd av St. Olavsforbundet» nu fører det adskillig greiere navn: «St. Olavslaget». Også foreningslivet blev drøftet og man vedtok pastor Taxts forslag: å henstille til sognepresten å sammenkalle representanter fra de forskjellige styre til å rådslå om saken. Hr. Bruce takket for utvist velvilje og tillit gjennom de fem år og bad om at man vilde møte den nye formann med den samme innstilling, samt tilføide en takk til styret for godt samarbeid. At hr. Bruce selv fikk takk og ære sier sig selv — til slutt utformet pastor Heiss denne takk idet han samtidig, som hr. Bruce også hadde gjort i begynnelsen av møtet bragte en hilsen fra mgr. Snoeys, som hadde håpet å kunne være til stede men hvis læge hadde forbudt det. Pastor Heiss anbefalte varmt foreningen og dens arbeid. Med hyggelig selskapielig samvær og herlig musikk av d'hr. Østby og Christensen sluttet generalforsamlingen.

Hamar. Tirsdag 13. ds. holdt Hamar lokalledd av St. Olavsforbundet generalforsamling. Formannen åpnet møtet og uttalte sin glede over det tallrike fremmøte. Derefter oplestes årsberetningen, regnskapet blev fremlagt og enstemmig godkjent og man foretok valg. Som formann gjenvalgtes hr. W. M. Tilly, nestformann blev fru Knutstad (ny), sekretær og kasserer: frk. Agnethe Larsen (ny). Efter valget tok sogneprest van der Vlught ordet og takket det gamle styret samt ønsket det nye et godt arbeidsår. Derefter var det hyggelig samvær med den tradisjonelle kaffe og sangene fra «Helg og Heim». Man blev enig om sende en hilsen til foreningens æresmedlem mgr. dr. Karl Kjelstrup og til vår tidligere sjelesørger pater Cadart, O. P. Begge skrivelser blev undertegnet av samtlige de tilstedeværende. Og så sluttet det gode møte med den katolske hilsen. A. L.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.